Psychology of Exceptional Individuals
https://jpe.atu.ac.ir/

ATU PRESS

16(61), 2026, 1-31 eISSN: 2476-647x ISSN: 2252-0031

Received February 25, 2025 Received in revised form August 28, 2026 **Article Type:** Research Article
Published Online March 25, 2026 Accepted March 05, 2026

Lived Experience of Special Education Teachers Regarding Factors Influencing Parents' Acceptance of a Child's Disability: A Qualitative Study

Marjan Heidari Department of Psychology and Education of Children with Special Needs, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail: hmarjan92@yahoo.com

Masoumeh Yazdanipour Department of Psychology and Education of Children with Special Needs, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail: m.yazdanipour1995@edu.ui.ac.ir

Salar Faramarzi * *Corresponding Author*, Department of Psychology and Education of Children with Special Needs, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail: s.faramarzi@edu.ui.ac.ir

ABSTRACT

Parental acceptance of a child's disability can be effective in accelerating and facilitating timely intervention and the receipt of appropriate therapeutic and educational programs. Accordingly, the present study aimed to explore the lived experiences of special education teachers regarding factors influencing parents' acceptance of their children's disabilities. This study was conducted using a phenomenological approach and the study population included all teachers of students with disabilities who were teaching in the city of Isfahan during the 2023–2024 academic year. Purposeful sampling was employed, and interviews were conducted with 11 participants until data saturation was reached. To analyze the interviews, Colaizzi's method was used. The findings, after thematic extraction, were categorized into 5 main themes and 28 subthemes. The main themes were: the nature of the child's disability, child characteristics, parental demographic characteristics, parental psychological status, and environmental conditions. Based on the findings of this study, it can be concluded that parental acceptance of disability is a multifaceted process influenced by numerous factors. These underlying factors create challenges that can delay or restrict the implementation of effective rehabilitation interventions for students. Consequently, the planning and development of future rehabilitation strategies must comprehensively address these underlying factors to maximize the effectiveness of interventions.

Keywords: Parents, Teachers, Disabled children, Parent-child relations, Special education

Cite this Article: Heidari, M., Yazdanipour, M., & Faramarzi, S. (2026). Lived Experience of Special Education Teachers Regarding Factors Influencing Parents' Acceptance of a Child's Disability: A Qualitative Study. *Psychology of Exceptional Individuals*, *16*(61), 1-31. https://doi.org/10.22054/jpe.2026.81614.2736

© 2025 by Allameh Tabataba'i University Press
Publisher: Allameh Tabataba'i University Press

Introduction

The birth of a child with a disability can be perceived as a profound shock for parents (Ebrahimzade et al., 2023), to the extent that they may feel their hopes and dreams have been shattered and their lives have been devastated (Heinsen, 2025). Although parents' responses to their child's disability depend on their psychological and behavioral characteristics, their initial reaction is often one of shock and disbelief, leading them to deny the child's disability and insist that their child is healthy and developing typically (Bashir et al., 2023). Following the denial stage, parents may enter a period of anger, directing their frustration toward the situation, healthcare professionals, or those around them. During this stage, they often perceive the child's disability as a temporary and treatable condition. However, after experiencing grief and depression, most parents eventually reach the stage of acceptance and begin seeking appropriate strategies to improve their child's living conditions (Gur & Reich, 2023).

When parents accept their child's disability in a timely manner and seek early intervention, they can maximize the effectiveness of rehabilitation and educational services and benefit from the support provided by public organizations for children with disabilities and their families (Sapiets et al., 2021). Given the positive outcomes associated with parental acceptance, identifying the factors that facilitate this process is of considerable importance. Special education teachers are among the professionals who maintain continuous interaction with children with disabilities and their families (Connor & Cavendish, 2020). Through their daily communication with both children and parents, teachers are relatively knowledgeable and impartial sources of information about the factors influencing parental acceptance of disability. Nevertheless, no study in Iran has explored the lived experiences of special education teachers regarding the factors affecting parents' acceptance of their child's disability, indicating a significant gap in the existing literature. Therefore, the present study aimed to explore the lived experiences of teachers in special schools concerning the factors influencing parental acceptance of a child's disability.

Research Question

How do special school teachers perceive the factors influencing parental acceptance of a child's disability?

https://jpe.atu.ac.ir/

Literature Review

Babik and Gardner (2021) found that the severity and visibility of a child's disability influence parental acceptance. Specifically, the more severe and apparent the disability, the more rapidly parents tend to reach the acceptance stage, as the child's noticeable differences from their peers reduce the likelihood of prolonged denial. Furthermore, Gerstein et al. (2009) and Robinson et al. (2016) reported that social support, customs, beliefs, and family circumstances are among the most important factors influencing parents' acceptance of their child's disability. In contrast, Morgan et al. (2021) argued that excessive false hope regarding the child's recovery may delay parental acceptance, resulting in missed opportunities for early intervention and positive developmental changes. Moreover, Lai et al. (2014) demonstrated that timely acceptance of a child's disability promotes better developmental outcomes and adaptation. Similarly, Roberts et al. (2003) reported that children whose parents accepted their disability earlier and initiated timely intervention exhibited fewer behavioral and sleep problems than their peers.

Methodology

This study employed a qualitative approach using a phenomenological design. The study population consisted of all teachers of students with disabilities who were teaching in Isfahan during the 2023–2024 academic year. The participants included 11 teachers from Haj Ahmad Hurr Special School in District 5 of Isfahan, who were selected through purposive sampling. After obtaining permission from the school administration and explaining the study objectives, teachers who met the inclusion criteria were invited to participate. Data were collected through semi-structured, in-depth interviews. Each interview began with the open-ended question: “Based on your experience, what factors contribute to parents' acceptance of their child's disability?” Follow-up questions were asked as needed to clarify and expand participants' responses. The interviews were audio-recorded, transcribed verbatim, and analyzed through coding. To enhance the credibility of the findings, the interview transcripts and the extracted codes were returned to the participants for member checking and confirmation. Data collection continued until data saturation was achieved, with no new codes emerging after the eleventh interview.

https://jpe.atu.ac.ir/

Conclusion

The findings of the present study revealed that the factors influencing parental acceptance of a child's disability could be classified into five main categories: the nature of the child's disability, the child's characteristics, parents' demographic characteristics, parents' psychological status, and environmental conditions.

Regarding the first category, the findings indicated that the greater the severity and visibility of the child's disability, as well as the associated caregiving demands and treatment costs, the more rapidly parents progressed from denial to initial acceptance. This finding differs from some international studies that have linked greater disability severity to poorer long-term adaptation. It appears that, in the early stages, the severity of the disability facilitates acceptance by disrupting the mechanism of denial, whereas in the long term it may impose a greater psychological burden on families. The second category showed that older child age, being a second-born or later-born child, female gender, multiple disabilities, and poorer communication skills facilitated parents' initial acceptance. These findings suggest that as developmental differences become more apparent, parents are more likely to acknowledge their child's condition, although multiple disabilities and limited communication skills may pose challenges to long-term psychological adaptation.

The third category identified parents' age, experience, knowledge about disability, having a disability themselves, and religious and spiritual beliefs as factors facilitating acceptance. More experienced and knowledgeable parents demonstrated greater acceptance through more realistic appraisals of their child's condition, while religious and spiritual beliefs promoted adaptation by providing meaning and reducing anxiety associated with the child's disability. Finally, the findings demonstrated that parents' psychological status and environmental conditions play crucial roles in the acceptance process. Psychological reactions such as shock, denial, helplessness, guilt, perfectionism, and controlling behaviors may delay acceptance, whereas adaptive coping strategies and empathy facilitate it. In addition, environmental factors—including social support, acceptance of the child by siblings, peers, and society, as well as previous experience with disability within the family—were found to promote

https://jpe.atu.ac.ir/

parental acceptance. Overall, families who required fewer fundamental changes to their family system and received stronger social support accepted their child's disability more readily. These findings underscore the importance of developing professional interventions to address the factors affecting parental acceptance of a child's disability.

Ethical Considerations

Adherence to Research Ethics Principles

The authors adhered to ethical principles in conducting and publishing this study, and all authors confirmed this.

Author Contributions

All authors contributed equally to the initial conceptualization and writing of the article, and no author contributed more than the others. All authors have read and approved the published version of the manuscript.

Data Availability Statement

The data are not publicly available due to ethical restrictions.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Acknowledgements

The authors would like to express their gratitude to the teachers and administrators of Haj Ahmad Hurr Special School in District 5 of Isfahan for their valuable insights

https://jpe.atu.ac.ir/

روان‌شناسی افراد استثنایی
https://jpe.atu.ac.ir/

تجربه زیسته معلمان مدارس استثنایی از عوامل مؤثر بر پذیرش معلولیت کودک توسط والدین: یک مطالعه کیفی

مرجان حیدری گروه آموزشی روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: hmarjan92@yahoo.com

معصومه یزدانی‌پور گروه آموزشی روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: m.yazdanipour1995@edu.ui.ac.ir

سالار فرامرزی* *نویسنده مسئول*، گروه آموزشی روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: s.faramarzi@edu.ui.ac.ir

چکیده

پذیرش معلولیت فرزند از سوی والدین می‌تواند در تسریع و تسهیل فرایند مداخله بهنگام و دریافت برنامه‌های درمانی و آموزشی مناسب مؤثر باشد. براین‌اساس، هدف از پژوهش حاضر، بررسی تجربه زیستهٔ معلمان مدارس استثنایی از عوامل مؤثر بر پذیرش معلولیت فرزندان دارای معلولیت بود. این پژوهش به روش پدیدارشناسی انجام شد و جامعهٔ موردمطالعه، شامل تمامی معلمان دانش‌آموزان با معلولیت بود که در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ در شهر اصفهان مشغول تدریس بودند. نمونه‌گیری این پژوهش به روش هدفمند انجام شد که با درنظرگرفتن حد اشباع داده‌ها، ۱۱ نفر مورد مصاحبه قرار گرفتند. به‌منظور تحلیل مصاحبه‌ها، از روش کلایزی استفاده شد. یافته‌های این پژوهش، پس از استخراج موضوعی داده‌ها، در ۵ مقوله اصلی و ۲۸ مقوله فرعی طبقه‌بندی شدند. مقوله‌های اصلی عبارت بودند از: ماهیت معلولیت فرزند، ویژگی‌های فرزند، ویژگی‌های دموگرافیک والدین، وضعیت روان‌شناختی والدین، شرایط محیطی. با توجه به یافته‌های این پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که پذیرش معلولیت توسط والدین فرآیندی چندوجهی است که تحت‌تأثیر عوامل متعددی قرار دارد. این عوامل زمینه‌ساز چالش‌هایی هستند که می‌توانند اقدامات مؤثر در مسیر توان‌بخشی دانش‌آموزان را به تأخیر انداخته یا محدود سازند. درنتیجه، برنامه‌ریزی و تدوین راهبردهای توان‌بخشی آتی باید به شکلی جامع به این عوامل زمینه‌ای توجه مبذول دارد تا اثربخشی مداخلات به حداکثر برسد.

کلیدواژه‌ها: روابط والد-کودک، کودکان دارای معلولیت، مدارس استثنایی، معلمان، والدین

استناد به این مقاله: حیدری، مرجان، یزدانی‌پور، معصومه، و فرامرزی، سالار. (۱۴۰۵). تجربه زیسته معلمان مدارس استثنایی از عوامل مؤثر بر پذیرش معلولیت کودک توسط والدین: یک مطالعه کیفی. *روان‌شناسی افراد استثنایی*، *۱۶* (۶۱)، ۱-۳۱.
https://doi.org/10.22054/jpe.2026.81614.2736

© ۲۰۲۶ دانشگاه علامه طباطبائی
ناشر: دانشگاه علامه طباطبائی

دوره ۱۶، شماره ۶۱، ۱۴۰۵، ۱-۳۱
ISSN: 2252-0031 eISSN: 2476-647x
نوع مقاله: مقاله پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۰۶؛ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۲/۰۶
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۲/۱۴؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۱/۰۵

https://jpe.atu.ac.ir/

مقدمه

معلولیت یکی از موضوعات جدایی‌ناپذیر از زندگی بشر است که به حالتی از کم‌توانی هوشی و رشدی یا نقص جدی در حرکت و کالبدهای بدنی، گفتار، شنیدن، دیدن اشاره دارد و حتی ممکن است فرد را دچار اختلالات عصب روان‌شناختی نماید (صافی و همکاران، ۱۴۰۳). عموماً، تولد یک کودک دارای معلولیت در خانواده می‌تواند همچون شوک بزرگی برای والدین تلقی شود (ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۴۰۲)؛ تا جایی که ممکن است احساس کنند تمام آرزوها و رؤیاهایشان بر باد رفته و زندگی آنها نابود شده است (Heinsen, 2025). هرچند که نحوهٔ برخورد والدین با معلولیت فرزند به ویژگی‌های روانی و رفتاری آنها بستگی دارد، اما معمولاً اولین واکنش آنها در مقابل تولد کودک دارای معلولیت، بهت و ناباوری است؛ به‌طوری‌که معلولیت کودک را انکار می‌کنند و اصرار دارند که فرزند آنها سالم و عادی است (Bashir et al., 2023). پس از گذران دوره‌ی انکار، این احتمال وجود دارد که والدین وارد مرحله‌ی خشم شوند و نسبت به شرایط موجود، پزشکان و اطرافیان خشمگین باشند. در این مرحله، آن‌ها معتقد هستند که معلولیت فرزندشان، یک مشکل گذرا و قابل‌درمان است. بااین‌حال، پس از عبور از این مرحله و سپری کردن دوران غم و افسردگی، اکثراً به پذیرش معلولیت کودک خود می‌رسند و تلاش می‌کنند برای بهبود شرایط زندگی او، راهبردهایی مناسب پیدا کنند (Gur & Reich, 2023).

به‌طورکلی، پذیرش معلولیت هم مثل هر موضوع دیگری تحت‌تأثیر عوامل زیادی قرار می‌گیرد که یکی از آنها، ماهیت و شدت معلولیت فرزند است (Jansen-van Vuuren & Aldersey, 2020; Olusanya et al., 2024). درواقع، هرچقدر شدت معلولیت بیشتر باشد و در ظاهر کودک، نمود بیشتری داشته باشد، نیاز به مراقبت نیز بیشتر شده و هزینه‌های درمانی افزایش می‌یابد. عموماً در چنین حالتی، پذیرش بهتر و سریع‌تر اتفاق می‌افتد؛ چراکه تفاوت‌های بارز میان کودک با سایر همسالان مانع از طولانی‌شدن دوره انکار می‌شود (Babik & Gardner, 2021). علاوه بر این، میزان حمایت اجتماعی که والدین از سوی محیط دریافت می‌کنند، آداب‌ورسوم، اعتقادات و شرایط خانه و خانواده نیز می‌تواند اثر زیادی بر پذیرش معلولیت کودک داشته باشد (Robinson et al., 2016; Gerstein et al., 2009). همچنین، اگر والدین کودکان دارای معلولیت بیش از اندازه امید واهی به بهبود

شرایط کودک خود داشته باشند، ممکن است نتوانند شرایط را آن‌گونه که هست قبول کنند؛ بنابراین مشکلات جدیدی برای خود و فرزندشان ایجاد می‌کنند که مهم‌ترین آن، ازدست‌دادن سن طلایی رشد کودک و تغییرات مثبتی است که می‌توان در این دوره برای کودک رقم زد (Morgan et al., 2021).

بااین‌حال، اگر والدین، به‌موقع معلولیت کودک و مشکلات او را بپذیرند و برای دریافت مداخله بهنگام اقدام نمایند، می‌توانند بیشترین اثرگذاری را در بهبود شرایط کودک داشته باشند و از امکاناتی که مراکز دولتی برای کمک به کودکان دچار معلولیت و خانواده‌های آن‌ها در نظر گرفته‌اند، استفاده نمایند (Sapiets et al., 2021). همچنین، آن‌ها اقدامات مؤثرتری را برای آموزش و تحصیل فرزند به کار می‌بندند و در قبال ورود او به مدارس ویژه کودکان با نیازهای حالت دفاعی کمتری به خود می‌گیرند. درنهایت این مسئله موجب می‌گردد که کودک به‌قدر ظرفیت یادگیری خود بیاموزد، در محیطی اجتماعی رشد کند، مهارت‌های لازم برای داشتن زندگی تقریباً مستقل را در وجود خود پرورش دهد (Hyam et al., 2024; Prasetyaningrum et al., 2023). Lai et al. (2014) در پژوهش خود نشان دادند که پذیرش به‌موقع معلولیت فرزند موجب رشد بهتر و سازگاری بیشتر او می‌شود. همچنین، Roberts et al. (2003) در پژوهش خود نشان دادند کودکانی که والدینشان پذیرش زود و مداخله به هنگام نسبت به معلولیت فرزند خود داشته‌اند، ازلحاظ رفتاری و خواب مشکلات کمتری دارند.

حال، با عنایت به پیامدهای مثبتی که پذیرش فرزند دارای معلولیت به همراه دارد و با درنظرگرفتن آسیب‌های احتمالی ناشی از تأخیر در رسیدن به مرحلهٔ پذیرش معلولیت، به نظر می‌رسد که شناسایی همه‌جانبهٔ عوامل مؤثر در دستیابی به این مرحله، امری مهم باشد. در این میان، معلمان و آموزگاران این گروه از کودکان، ازجمله افرادی به شمار می‌آیند که به‌صورت پیوسته با آنها و خانواده‌هایشان، در تعامل و ارتباط هستند (Connor & Cavendish, 2020). ازاین‌رو، معلمان و آموزگاران منابع نسبتاً آگاه و بی‌طرفی تلقی می‌شوند که به‌واسطه‌ی ارتباطات روزانهٔ خود، از عوامل مؤثر بر پذیرش معلولیت نسبتاً آگاه هستند و گفتگو با آنان می‌تواند اطلاعات مفیدی را در این زمینه در اختیار قرار دهد. این در حالی است که تاکنون، در ایران پژوهشی به‌منظور بررسی تجربه زیستهٔ معلمان کودکان با نیازهای خاص پیرامون عوامل مؤثر بر پذیرش معلولیت فرزند از سوی والدینی اجرا نشده

https://jpe.atu.ac.ir/

است و این مسئله، حکایت از وجود خلأ پژوهشی دارد؛ لذا، به‌منظور جبران کاستی‌های موجود در این زمینه، هدف از اجرای پژوهش حاضر، بررسی تجربه زیستهٔ معلمان مدارس ویژه از عوامل مؤثر بر پذیرش معلولیت فرزند از سوی والدین است.

روش

مطالعه حاضر، ازنظر رویکرد، یک مطالعه کیفی و ازنظر روش، یک پژوهش پدیدارشناسی است. هدف این مطالعه، پدیدارشناسی، تشریح و توضیح ساختار یا ماهیت تجارب زنده و عمیق در مورد یک پدیدهٔ خاص است که به دنبال ارائه یک معنا و مفهوم واحد در جهت نشان‌دادن نماد، عمق و ذات آن پدیده است و توصیفی دقیق از تجارب زنده و روزمرهٔ آن پدیده ارائه می‌دهد. به‌طورکلی، در مطالعات پدیدارشناسی، منبع اصلی داده‌ها، گفت‌وگوهای عمیق پژوهشگر و شرکت‌کنندگان است. پژوهشگر بدون آنکه بحث را هدایت کند، به شرکت‌کننده کمک می‌کند تا تجربیات زنده‌اش را توصیف کند (کمالی و همکاران، ۱۳۹۷). جامعهٔ موردمطالعهٔ این پژوهش، شامل تمامی معلمان دانش‌آموزان با معلولیت بود که در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ در شهر اصفهان مشغول تدریس بودند. نمونه‌گیری این پژوهش به روش هدفمند انجام شد. ازآنجاکه در بررسی‌های پدیدارشناسی، تا زمان دستیابی به ضابطه اشباع در رابطه با پدیده موردبررسی، نمونه‌گیری باید ادامه یابد (Matson, 2010)، در این پژوهش هم نمونه‌گیری تا اشباع داده‌ها ادامه داشت. ازاین‌رو، پس از اجرای مصاحبه با ۱۱ نفر آزمودنی، دیگر بر حجم داده‌ها اضافه نشد. مصاحبه‌ها در مدرسه استثنایی حاج احمد حر ناحیه ۵ اصفهان انجام شد. لازم به ذکر است که معیارهای ورود به پژوهش شامل: تمایل به شرکت در پژوهش و داشتن سابقه بیش از یک سال تدریس به دانش‌آموزان دارای معلولیت بود.

در این پژوهش، برای به‌دست‌آوردن داده‌ها از روش مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته استفاده گردید. مصاحبه‌ها به‌طور حضوری در مدرسه استثنایی حاج احمد حر و در محیطی کاملاً خصوصی انجام شد. برای تحلیل یافته‌ها نیز، از روش توصیفی کلایزی بر اساس فرایند ارائه‌شده توسط Morrow et al. (2015) استفاده گردید. بر این مبنا، در گام نخست، کلیه مصاحبه‌های اجراشده با دقت تمام نوشته و روی کاغذ پیاده‌سازی شد. سپس، به‌منظور به‌دست‌آوردن یک معنای کلی و منسجم از محتوای آن، چندین بار بررسی شدند. در دومین گام، جملات مهمی که نشانگر عوامل مؤثر بر پذیرش معلولیت فرزند توسط والدین بود،

https://jpe.atu.ac.ir/

شناسایی، یادداشت و کدگذاری شدند. در گام سوم، از بین عبارت‌های یادداشت شده، جمله‌هایی که بیانگر معنا، احساس و تفکر معلمان بود، مفهوم‌سازی گردید. در گام چهارم، این مضامین فرموله شده در قالب دسته‌ها و مقوله‌ها طبقه‌بندی شدند. در گام پنجم، یافته‌ها به‌صورت یک توصیف منسجم از پدیده موردنظر ادغام شدند. در گام ششم، ساختار اصلی پدیده‌ها، به‌صورت واضح و آشکار توصیف گردید. درنهایت، در قدم هفتم و آخر، فرایند اعتباربخشی یافته‌ها انجام شد؛ به این صورت که یافته‌ها به مشارکت‌کنندگان ارائه و از آنها پرسیده شد که آیا این یافته‌ها، تجربه، آن‌ها را به‌خوبی منعکس می‌کند یا نه. در مواردی که مغایرت وجود داشت، دوباره از معلمان دانش‌آموزان معلول پرسیده شد و نتیجه نهایی به آنها ارائه گردید. همچنین، اختصاص مدت‌زمان طولانی توسط پژوهشگر برای به‌دست‌آوردن جزئیات مصاحبه‌ها و تحلیل موارد متناقض، ازجمله اقدامات دیگر در جهت افزایش اعتبار یافته‌ها بود. علاوه بر خود بازبینی پژوهشگر، یک ناظر خارجی با مدرک تحصیلی دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص نیز که دارای بیش از پنج سال سابقه کار با والدین افراد با معلولیت بود، نتایج را بررسی و تأیید کرد.

شیوه اجرای فرایند تحقیق به این صورت بود که پژوهشگر پس از مراجعه به مدرسه استثنایی حاج احمد حر در ناحیه ۵ شهر اصفهان و معرفی خود، به بیان اهداف پژوهش به مسئولان و معلمان حاضر در مدرسه پرداخت و ضمن مطرح ساختن معیارهای ورود به پژوهش، از افرادی که دارای شرایط شرکت در مطالعه بودند، دعوت به همکاری کرد. همچنین، در قدم اول، به‌منظور رعایت ملاحظات اخلاقی، به مشارکت‌کنندگان اطمینان داد که اطلاعات به دست آماده از این مطالعه محرمانه باقی خواهد ماند و آنها می‌توانند هر زمان که دیگر مایل به ادامه همکاری نبودند، از شرکت در پژوهش انصراف دهند. همچنین، از مشارکت‌کنندگان رضایت‌نامه کتبی و اجازه برای ضبط صدا گرفته شد. سپس، روند اجرای مصاحبه آغاز گردید؛ به این صورت که با هر یک از مشارکت‌کنندگان در اتاق مشاور مدرسه و به‌صورت خصوصی مصاحبه گردید. هر مصاحبه به‌صورت صوتی ضبط شد و به‌طور میانگین ۳۰ دقیقه طول کشید. فرایند مصاحبه با یک سؤال بازپاسخ آغاز گردید که عبارت بود از: «طبق تجربهٔ شما چه عواملی باعث پذیرش معلولیت فرزندان توسط والدین می‌شود؟». در طول مصاحبه نیز، بنا به اقتضای گفت‌وگو، سؤالاتی برای روشن‌تر شدن موضوع پرسیده می‌شد. در پایان نیز، زمانی به مشارکت‌کنندگان اختصاص داده شد تا

https://jpe.atu.ac.ir/

درصورتی‌که پرسش یا نظری دارند، مطرح نمایند. همچنین، از آنها اجازه گرفته شد تا در صورت نیاز، با آنها تماس گرفته شود. پس از مکتوب کردن مصاحبه‌های صوتی و کدگذاری مفاهیم استخراج‌شده از هر مصاحبه، مجدداً با مشارکت‌کننده تماس گرفته می‌شد تا جهت افزایش اعتبار یافته‌ها، متن مصاحبه و کدگذاری انجام‌شده را مطالعه و تأیید نماید. لازم به ذکر است که پژوهشگر پس از مصاحبه با یازدهمین مشارکت‌کننده، دیگر کد تازه‌ای استخراج نکرد و فرایند مصاحبه به پایان رسید.

یافته‌ها

اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان

کد	سن	سطح تحصیلات	رشته تحصیلی	سابقه
۱	۲۸	فوق‌لیسانس	روان‌شناسی	۲
۲	۳۰	فوق‌لیسانس	روان‌شناسی	٦
۳	۲٦	لیسانس	تربیت‌بدنی	۲
٤	٤٦	فوق‌لیسانس	روان‌شناسی	۲۵
۵	٤۰	لیسانس	علوم تربیتی	۱۰
٦	٤٦	لیسانس	علوم تربیتی	۱۵
۷	٤۸	لیسانس	علوم تربیتی	۲۳
۸	٤۹	لیسانس	علوم تربیتی	۳۱
۹	۳٤	لیسانس	روان‌شناسی	۳
۱۰	۲۸	لیسانس	علوم تربیتی	٦
۱۱	٤۳	لیسانس	علوم تربیتی	۲۳

در جدول ۱، سن شرکت‌کنندگان، سطح تحصیلات، رشتهٔ تحصیلی و همچنین، سابقه شغلی آنها ارائه شده است. بر اساس این اطلاعات، مشارکت‌کنندگان در دامنهٔ سنی ۲۸ تا ۴۹ سال قرار داشته و ۸ نفر از آنها دارای مدرک فوق‌لیسانس و ۳ نفر نیز، دارای مدرک لیسانس داشتند. همچنین، ۶ نفر از مشارکت‌کنندگان در رشتهٔ علوم تربیتی، ۴ نفر در رشتهٔ روان‌شناسی و ۱ نفر نیز، در رشتهٔ تربیت‌بدنی تحصیل کرده بودند. لازم به ذکر است که کمترین سابقهٔ تدریس در میان مشارکت‌کنندگان ۲ سال و بیشترین آن، ۳۱ سال بود.

https://jpe.atu.ac.ir/

پس‌ازآن، بررسی و تحلیل اطلاعات حاصل از مصاحبه ۵ مقولهٔ اصلی به دست آمد که شامل ماهیت معلولیت فرزند، ویژگی‌های فرزند، ویژگی‌های دموگرافیک والدین، وضعیت روان‌شناختی والدین، شرایط محیطی هستند. هر یک از این مقوله‌ها مقوله‌های فرعی دارند که در ادامه، در جدول ۲، ارائه شده است.

جدول ۲. مقوله‌های اصلی و فرعی به‌دست‌آمده از مصاحبه با آزمودنی‌ها

کد	مضامین	مقوله فرعی	مقوله اصلی
۱	شدت معلولیت در پذیرش معلولیت مؤثر است؛ به این صورت که هر چه شدت معلولیت بیشتر باشد، هزینهٔ درمان بالاتر می‌رود، پذیرش راحت‌تر اتفاق می‌افتد و هرچه معلولیت خفیف‌تر باشد، هزینه درمانی نیز کمتر شده و پذیرش سخت‌تر می‌شود.	شدت معلولیت	ماهیت معلولیت فرزند
۲	زمانی که معلولیت به‌صورت آشکار و مشخص در ظاهر فرد نمود پیدا می‌کند، والدین راحت‌تر می‌توانند به پذیرش برسند؛ اما اگر معلولیت فرزند جنبه پنهان داشته باشد و در ظاهر فرد مشخص نگردد، پذیرش معلولیت از سوی والدین دشوارتر می‌شود.	نشانه‌های ظاهری معلولیت	
۳	هرچقدر کودک نیازمند مراقبت کمتر باشد، پذیرش سخت‌تر است.	نیاز به مراقبت	
٤	هرچقدر هزینه‌های درمانی کمتر باشد، پذیرش سخت‌تر است.	میزان هزینه‌های درمان	
۵	گذر زمان پذیرش را راحت‌تر می‌کند. براین‌اساس، هرچقدر سن فرزند بالاتر باشد، پذیرش معلولیت او از سوی والدین نیز بیشتر است.	سن فرزند	ویژگی‌های فرزند
٦	اگر فرزند اول معلول باشد، پذیرش سخت‌تر است. اگر فرزند دوم به بعد دارای معلولیت باشد، پذیرش راحت‌تر است.	ترتیب تولد فرزند دارای معلولیت	
۷	معمولاً، والدین معلولیت فرزند دختر خود را راحت‌تر می‌پذیرند.	جنسیت کودک	
۸	هرچقدر تعداد معلولیت‌هایی که فرزند درگیر آن است، بیشتر باشد، پذیرش نیز راحت‌تر است.	تعداد معلولیت‌های کودک	
۹	هرچقدر مهارت ارتباط‌گرفتن کودک دارای معلولیت با همسالان عادی و معلول راحت‌تر باشد، پذیرش معلولیت از سوی والدین راحت‌تر است.	مهارت‌های ارتباطی کودک	

https://jpe.atu.ac.ir/

کد	مضامین	مقوله فرعی	مقوله اصلی
۱۰	هرچقدر سن والدین بیشتر باشد، پذیرش آنها نیز راحت‌تر است.	سن والد	ویژگی‌های دموگرافیک والدین
۱۱	هرچقدر تجربهٔ والدین در فرزندپروری بیشتر باشد، پذیرش معلولیت فرزند راحت‌تر است.	تجربهٔ والدین	
۱۲	هرچقدر والدین نسبت به مشکلات ناشی از معلولیت فرزند خود اطلاعات بیشتری داشته باشند، پذیرش معلولیت راحت‌تر است.	میزان اطلاعات والدین پیرامون معلولیت کودک	
۱۳	اگر خود والدین نیز، دارای معلولیت باشند، پذیرش معلولیت فرزند راحت‌تر است.	معلولیت والدین	
۱٤	هرچقدر والدین به اعتقادات مذهبی خود پایبندی بیشتری داشته باشند، پذیرش معلولیت فرزند راحت‌تر است.	اعتقادات والدین	
۱۵	والدین باور دارند معلولیت فرزند زندگی آنها را نابود کرده است	احساس درماندگی والدین	وضعیت روان‌شناختی والدین
۱٦	هرچه قدر میزان انکار معلولیت فرزند از سوی والدین بیشتر باشد، پذیرش دشوارتر می‌شود.	انکار والدین	
۱۷	هرچقدر والدین بیشتر دچار شوک شده باشند، پذیرش سخت‌تر است.	شوکه شدن والدین	
۱۸	هرچقدر والدین بیشتر احساس گناه داشته باشند، پذیرش سخت‌تر است.	احساس گناه در والدین	
۱۹	هرچقدر والدین معلولیت فرزند را به چشم تاوان گناهانشان ببینند، پذیرش معلولیت او سخت‌تر اتفاق می‌افتد.	برداشت والدین از معلولیت	
۲۰	ازآنجاکه افراد کمال‌گرا تمایل به بهترین بودن دارند، معلولیت فرزند مانع از دستیابی آنها به این حس می‌شود. درنتیجه والدین معلولیت او را سخت‌تر می‌پذیرند.	کمال‌گرایی والدین	
۲۱	هرچقدر والدین، کنترل‌گری بالاتری داشته باشند، پذیرش معلولیت سخت‌تر است.	کنترل‌گری والدین	
۲۲	هرچقدر والدین از توانایی همدلی بالاتری برخوردار باشند و نسبت به کودک همدل‌تر باشند، پذیرش معلولیت راحت‌تر است.	همدلی والدین	
۲۳	حضور فرد/ فرزند دارای معلولیت دیگر در خانواده پذیرش معلولیت فرزند را راحت‌تر می‌کند.	حضور قبلی فرد دارای معلولیت در خانواده	شرایط محیطی

https://jpe.atu.ac.ir/

کد	مضامین	مقوله فرعی	مقوله اصلی
۲٤	هرچقدر شرایط اقتصادی، اجتماعی و روابط زوجی میان والدین نابسامان‌تر باشد، پذیرش معلولیت فرزند سخت‌تر است.	وضعیت زندگی والدین	
۲۵	هرچقدر حمایت اجتماعی دریافت‌شده از سوی اطرافیان کمتر باشد، پذیرش سخت‌تر است.	حمایت اجتماعی اطرافیان	
۲٦	هرچقدر معلولیت کودک توسط خواهران و برادران او بهتر پذیرفته شده باشد؛ پذیرش معلولیت توسط والدین نیز راحت‌تر است.	پذیرش کودک دارای معلولیت توسط خواهران و برادران	
۲۷	هرچقدر معلولیت کودک توسط همسالان عادی یا دارای معلولیت بهتر پذیرفته شده باشد، پذیرش معلولیت توسط والدین نیز راحت‌تر است.	پذیرش کودک معلول توسط همسالان عادی یا دارای معلولیت	
۲۸	هرچه دید جامعه نسبت به معلولیت منفی‌تر باشد، پذیرش معلولیت فرزند برای والدین سخت‌تر است.	دید جامعه نسبت به معلولیت	

در ادامه، به شرح هر یک از مقوله‌های به‌دست‌آمده و مقوله‌های فرعی آنها پرداخته می‌شود.

۱- ماهیت معلولیت فرزند: طبق چیزی که به‌صورت مکرر در مصاحبه‌ها به آن اشاره شد، یکی از عوامل بسیار مهمی که در پذیرش یا عدم پذیرش معلولیت فرزند توسط والدین اثرگذار است. ماهیت معلولیت فرزند است. منظور این است به‌طورکلی معلولیت در چه حدی و از چه نوعی است و تا چه اندازه زندگی دانش‌آموز و والدین او را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. این مقوله دارای ۴ مقولهٔ فرعی است که در زیر به آن‌ها اشاره می‌شود.

- شدت معلولیت: شدت معلولیت در پذیرش معلولیت مؤثر است؛ به این صورت که هرچه شدت معلولیت بیشتر باشد، هزینهٔ درمان بالاتر می‌رود، پذیرش راحت‌تر اتفاق می‌افتد و هرچه معلولیت خفیف‌تر باشد، هزینه درمانی نیز کمتر شده و پذیرش سخت‌تر می‌شود. دراین‌رابطه، مشارکت کد ۱۱ می‌گوید: «هرچه معلولیت کودک کمتر باشد، والدین بیشتر تمایل دارد او را مشابه همسالان بدون معلولیت او ببینند و رفتارهایش را عادی تلقی کنند.»

- نشانه‌های ظاهری معلولیت: زمانی که معلولیت به‌صورت آشکار و مشخص در ظاهر فرد نمود پیدا می‌کند، والدین راحت‌تر می‌توانند به پذیرش برسند؛ اما اگر معلولیت فرزند

https://jpe.atu.ac.ir/

جنبه پنهان داشته باشد و در ظاهر فرد مشخص نگردد، پذیرش معلولیت از سوی والدین دشوارتر می‌شود. در این راستا، مشارکت‌کنندهٔ کد ۱۱ بیان کرد: «معمولاً هرچقدر نشانه‌های قابل‌مشاهده معلولیت بیشتر باشد، والدین زودتر مجبور به پذیرش آن می‌شوند».

– نیاز به مراقبت: هرچقدر کودک نیازمند مراقبت کمتر باشد، پذیرش سخت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۹ دراین‌باره مطرح می‌کند: «معمولاً هرچقدر دانش‌آموز زودتر و راحت‌تر به استقلال برسد قبول کردن معلولیت برای والدین سخت‌تر است».

– میزان هزینه‌های درمان: هرچقدر هزینه‌های درمانی کمتر باشد، پذیرش سخت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۸ می‌گوید: «معمولاً والدین هرچه هزینه بیشتری برای بهبود شرایط دانش‌آموز متحمل شوند، معلولیت کودک را راحت‌تر می‌پذیرند».

۲– ویژگی‌های فرزند: به گفتهٔ مشارکت‌کنندگان، یکی از عوامل مهم دیگری که بر پذیرش معلولیت فرزند توسط والدین اثرگذار است، ویژگی‌های فرزند دارای معلولیت و ویژگی‌های خواهران و برادران آنها است. این مقوله ۵ مقولهٔ فرعی دارد که در ادامه به توضیح آنها می‌پردازیم.

– سن فرزند: همواره گذر زمان، مسئله‌ای است که پذیرش معلولیت را راحت‌تر می‌کند. براین‌اساس، هرچقدر سن فرزند بالاتر باشد، پذیرش معلولیت او از سوی والدین نیز بیشتر می‌شود. دراین‌رابطه، مشارکت‌کنندهٔ کد ۱۰ می‌گوید: «هرچقدر سن کودک بیشتر شود و والدین بیشتر با مشکلات ناشی از معلولیت درگیر شوند، معلولیت کودک را راحت‌تر قبول می‌کنند».

– ترتیب تولد فرزند دارای معلولیت: معمولاً اگر فرزند اول معلول باشد، پذیرش سخت‌تر است. اگر فرزند دوم به بعد دارای معلولیت باشد، پذیرش راحت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۱ می‌گوید: «معمولاً قبول معلولیت در فرزند اول برای والدین بسیار سخت است؛ چراکه تجربه‌ی فرزندپروری و آگاهی اندکی نسبت به مراحل رشدی کودک دارند و به‌خوبی، متوجه تأخیر رشدی و تفاوت‌های رفتاری ناشی از معلولیت فرزند نمی‌شوند».

– جنسیت کودک: معمولاً، والدین معلولیت فرزند دختر خود را راحت‌تر می‌پذیرند. مشارکت‌کنندهٔ کد ۵ می‌گوید: «معمولاً والدین معلولیت دختران را راحت‌تر می‌پذیرند. این مسئله که جنبه‌ی فرهنگی هم دارد، به این خاطر است که معلولیت امکان دستیابی به استقلال

https://jpe.atu.ac.ir/

را به خطر می‌اندازد و در فرهنگ ما، رسیدن به استقلال و شغل داشتن، برای پسر واجب دانسته می‌شود اما برای دخترها، نه».

– تعداد معلولیت‌های کودک: هرچقدر تعداد معلولیت‌هایی که فرزند درگیر آن است، بیشتر باشد، پذیرش نیز راحت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۲ می‌گوید: «هرچقدر دانش‌آموز با معلولیت‌های بیشتری درگیر باشد، والدین زودتر مجبور به پذیرش معلولیت می‌شوند.»

– مهارت‌های ارتباطی کودک: هرچقدر توانایی برقراری ارتباط کودک دارای معلولیت با همسالان عادی یا معلول پایین‌تر باشد، پذیرش معلولیت از سوی والدین راحت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۷ بیان می‌کند: «هرچقدر کودک مهارت کمتری برای ارتباط برقرار کردن با دیگران داشته باشد یا حتی اگر خیلی آرام باشد، پذیرش معلولیت برای والدین آسان‌تر می‌شود. برای اینکه مدام او را با همسالانش که به‌راحتی دوست پیدا می‌کنند و با بقیه حرف می‌زنند، مقایسه می‌کنند و متوجه تفاوت او با آنها می‌شوند».

۳- ویژگی‌های دموگرافیک والدین: یکی از عواملی که بر پذیرش معلولیت فرزند توسط والدین اثر می‌گذارد، ویژگی دموگرافیک والدین است که از بین این ویژگی‌ها می‌توان به سن والدین، تجربهٔ والدین، میزان اطلاعات در مورد معلولیت کودک، معلولیت والدین و اعتقادات والدین اشاره کرد که در زیر به توضیح بیشتر هر یک می‌پردازیم.

– سن والدین: تجربه‌ها معمولاً نشان داده هرچقدر سن والدین بیشتر باشد، پذیرش آنها نیز راحت‌تر است. دراین‌رابطه، مشارکت‌کنندهٔ کد ۱۰ می‌گوید: «والدینی که سن بالاتری دارند، بیشتر با بچه کلنجار می‌روند و بیشتر مشکلات او را می‌بینند. برای همین هم زودتر معلولیت او را می‌پذیرند».

– تجربهٔ والدین: هرچقدر تجربهٔ والدین در فرزندپروری بیشتر باشد، پذیرش معلولیت فرزند راحت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۶ بیان می‌کند: «والدینی که مهارت بیشتری در فرزند پروری دارند، نسبت به مراحل رشدی کودک آگاه‌تر هستند و زودتر به تأخیر رشدی پی می‌برند.»

– میزان اطلاعات در مورد معلولیت کودک: طبیعی است که هرچقدر والدین نسبت به مشکلات ناشی از معلولیت فرزند خود اطلاعات بیشتری داشته باشند، پذیرش معلولیت راحت‌تر است. در این راستا، مشارکت‌کنندهٔ کد ۱ گفت: «والدینی که سواد و اطلاعات

https://jpe.atu.ac.ir/

بیشتری در مورد معلولیت و مشکل بچه دارند، پذیرفتن مشکل بچه هم برای آنها راحت‌تر است.»

– معلولیت والدین: معمولاً والدینی که خود دارای معلولیت هستند، پذیرش بهتری نسبت به معلولیت فرزند دارند. مشارکت‌کنندهٔ کد ۴ می‌گوید: «اگر والدین خودشان معلولیت داشته باشند، راحت‌تر با معلولیت فرزند کنار می‌آیند. چراکه معلولیت برای این گروه دیگر امر عجیبی نیست.»

– اعتقادات والدین: معمولاً این‌گونه است که هرچقدر والدین به اعتقادات مذهبی خود پایبندی بیشتری داشته باشند، پذیرش معلولیت فرزند راحت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۳ معتقداست: «والدینی که به قسمت و خیریت و حکمت خدا اعتقاد بیشتری داشته باشند، بهتر معلولیت فرزند را می‌پذیرند و می‌گویند این هم امتحان ماست.»

۴– وضعیت روان‌شناختی والدین: طبق مصاحبه‌های انجام‌شده یکی دیگر از عواملی که پذیرش معلولیت فرزند را راحت‌تر می‌کند، ویژگی‌های مختلف روانی والدین است که در ادامه به توضیح بیشتر هر یک پرداخته شده است.

– میزان درماندگی والدین: والدین باور دارند معلولیت فرزند زندگی آنها را نابود کرده است و راهکاری برای حل مشکلات خود ندارند. این افراد معمولاً در باطن معلولیت فرزند را نپذیرفته‌اند، بلکه با درماندگی آن را تحمل می‌کنند. مشارکت‌کنندهٔ کد ۶ می‌گوید: «گاهی والدین از روی ناچاری وانمود می‌کنند که معلولیت کودک خود را پذیرفته‌اند؛ اما وقتی‌که پای حرف‌هایشان می‌نشینیم، متوجه می‌شویم که چون کار دیگری از عهده‌شان برنمی‌آید، وانمود می‌کنند که معلولیت بچه را پذیرفته‌اند.»

– انکار والدین: طبیعی است که هرچقدر میزان انکار معلولیت فرزند از سوی والدین بیشتر باشد، پذیرش دشوارتر می‌شود. مشارکت‌کنندهٔ کد ۸ می‌گوید: «گاهی والدین اصرار زیادی دارند ثابت کنند که شرایط آن‌گونه که ما می‌بینیم نیست و می‌خواهند وضعیت بچه را به یک سری چیزهای گذرا ربط بدهند. همین کارشان باعث می‌شود که گاهی به سمت درمان‌های نامرتبط بروند. مثلاً من دانش‌آموزی داشتم که برای خوب شدن سندرم داون بچه‌اش، داروی گیاهی گرفته بود.»

– شوک شدن والدین: والدینی که دچار شوک شده‌اند، سخت‌تر به پذیرش فرزند دست می‌یابند. مشارکت‌کنندهٔ کد ۸ در ادامه می‌گوید: «گاهی والدینی که شوک شده‌اند، تا به

https://jpe.atu.ac.ir/

حالت عادی برگردند آن‌قدر زمان می‌برد که بچه روزهای طلایی زندگی‌اش را از دست می‌دهد.»

– احساس گناه در والدین: هرچقدر والدین بیشتر احساس گناه داشته باشند و خود را مقصر مشکلات فرزند بدانند، پذیرش معلولیت برای آنان سخت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۵ می‌گوید: «والدینی که احساس گناه می‌کنند، برای خاموش کردن عذاب وجدانشان به سمت کارهایی رو می‌آورند که گاهی اصلاً ربطی به مشکل ندارد. مثلاً بچه را غرق در نعمت و امکانات می‌کنند اما حاضر نیستند ببرندش فیزیوتراپی و گفتاردرمانی. انگار با دکتر نبردن بچه می‌خواهند به خودشان ثابت کنند که او مشکلی نداشته و خودشان هم تقصیری در معلولیتش ندارند.»

– برداشت والدین از معلولیت فرزند: والدینی که معلولیت فرزند را به چشم تاوان گناهانشان ببینند، به‌دشواری به پذیرش دست می‌یابند. دراین‌رابطه، مشارکت‌کنندهٔ کد ۲ می‌گوید: «هر وقت که مادر و پدرها مشکل بچه را تاوان و جزای گناه‌های خودشان در نظر می‌گیرند، کار خراب می‌شود. چون‌که علیرغم تفکراتشان، دوست ندارند بپذیرند گناهکار بوده‌اند. برای همین تمام زورشان را می‌زنند که بچه را سالم جلوه بدهند و معلولیتش را نادیده بگیرند.»

– کمال‌گرایی والدین: ازآنجاکه افراد کمال‌گرا تمایل به بهترین بودن دارند، معلولیت فرزند مانع از دستیابی آنها به این حس می‌شود. درنتیجه والدین معلولیت او را سخت‌تر می‌پذیرند. مشارکت‌کنندهٔ کد ۳ می‌گوید: «گاهی والدین به‌قدری کمال طلب هستند که اصل معلولیت را انکار می‌کنند. کودک را حبس می‌کنند تا او را پنهانی تربیت کنند و کسی نبیندش.»

– کنترل‌گری والدین: تجربهٔ مشارکت‌کنندگان نشان داده بود، هرچقدر والدین کنترل‌گری بالاتری داشته باشند، پذیرش معلولیت برای آنان سخت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۴ می‌گوید: «والدین کنترل‌گر از این عصبی می‌شوند که هیچ کنترلی روی شرایط پیش‌آمده ندارند. برای همین، کلاً منکر شرایط و معلولیت بچه‌شان می‌شوند.»

– همدل بودن والدین: طبیعی است که هرچقدر والدین از توانایی همدلی بالاتری برخوردار باشند و نسبت به کودک همدل‌تر باشند، پذیرش معلولیت راحت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۷ می‌گوید: «اگر والدین یکدیگر را درک کنند و یکدیگر را مقصر

https://jpe.atu.ac.ir/

ندانند، پذیرش معلولیت برای آنها راحت‌تر اتفاق می‌افتد و دلسوزی بیشتری نسبت به همدیگر دارند.»

۵- شرایط محیطی: طبق مصاحبه‌های انجام‌شده آخرین مقوله‌ی اصلی که بر پذیرش معلولیت فرزند توسط والدین اثرگذار است، شرایط محیطی است و ازآنجایی‌که شرایط محیطی هر چیزی را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد، پذیرش معلولیت هم از این قاعده مستثنا نیست. این مقوله دارای ۶ مقولهٔ فرعی است که در ادامه به آنها اشاره می‌شود.

– حضور قبلی فرد دارای معلولیت در خانواده: اگر فرد یا فرزند دارای معلولیت دیگری در خانواده حضور داشته باشد، پذیرش معلولیت فرزند بعدی را راحت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۴ در ادامهٔ صحبت خود می‌گوید: «اگر والدین با نشانه‌های معلولیت آشنا باشند، کمتر انکارش می‌کنند و چون تجربه قبلی داشته‌اند، مسیری که برای رسیدن به پذیرش باید طی کنند، برایشان مبهم نیست.»

– وضعیت زندگی والدین: معمولاً هرچقدر شرایط اقتصادی، اجتماعی و روابط زوجی میان والدین نابسامان‌تر باشد، پذیرش معلولیت فرزند راحت‌تر است. دراین‌رابطه، مشارکت‌کنندهٔ کد ۶ می‌گوید: «هرچقدر خانواده ثبات بیشتری داشته باشد، پذیرش معلولیت فرزند سخت‌تر است. چراکه والدین می‌دانند حضور بچه دارای معلولیت توی خانواده، آرامش و ثبات را به هم می‌زند. پس سخت‌تر قبولش می‌کنند.»

– حمایت اجتماعی اطرافیان: طبیعی است که هرچقدر حمایت اجتماعی دریافت‌شده از سوی اطرافیان کمتر باشد، پذیرش سخت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۶ در ادامه می‌گوید: «معمولاً والدینی که حمایت بیشتری دریافت می‌کنند و احساس تنهایی کمتری دارند، راحت‌تر با شرایط کنار می‌آیند و فشار کمتری را متحمل می‌شوند.»

– پذیرش کودک دارای معلولیت توسط خواهران و برادران: در مصاحبه‌ها اشاره شده که هرچقدر معلولیت کودک توسط خواهران و برادران او بهتر پذیرفته شود، پذیرش معلولیت توسط والدین نیز راحت‌تر می‌گردد. مشارکت‌کنندهٔ کد ۳ دراین‌باره می‌گوید: «اگر روابط کودک معلول با خواهران و برادران خود خوب باشد، والدین کنترل بیشتری بر شرایط دارند و با آرامش بیشتری مشکلات را می‌پذیرند و حل می‌کنند.»

– پذیرش کودک دارای معلولیت توسط همسالان دارای معلولیت و عادی: بر اساس آنچه در مصاحبه‌ها بیان شده است، هرچقدر معلولیت کودک توسط همسالان عادی یا دارای

https://jpe.atu.ac.ir/

معلولیت بهتر پذیرفته شود، پذیرش معلولیت توسط والدین نیز راحت‌تر می‌گردد. مشارکت‌کنندهٔ کد ۳ در ادامهٔ صحبت‌های خود می‌گوید: «در مورد ارتباط با همسالان هم همین است و هرچه ارتباط کودک با همسالان خود بهتر باشد و والدین ببینند که کودک در جمع هم پذیرفته می‌شود، بهتر می‌پذیرندش.»

– دید جامعه نسبت به معلولیت: هرچه نگاه جامعه نسبت به معلولیت منفی‌تر باشد، پذیرش معلولیت فرزند برای والدین سخت‌تر است. مشارکت‌کنندهٔ کد ۵ می‌گوید: «یکی از دلایل اصلی که پذیرش معلولیت سخت است، دید منفی جامعه نسبت به آن است. این مسئله باعث می‌شود که مادر و پدرها احساس شرمندگی داشته باشند و به معلولیت کودک خشم نشان دهند و مشکل او را نپذیرند.»

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، پدیدارشناسی تجربه زیستهٔ معلمان مدارس استثنایی از عوامل مؤثر بر پذیرش معلولیت فرزندان دارای معلولیت بود. یافته‌های این پژوهش، پس از استخراج موضوعی داده‌ها، در ۵ مقوله اصلی و ۲۸ مقوله فرعی طبقه‌بندی شدند. مقوله‌های اصلی عبارت بودند از: ماهیت معلولیت فرزند، ویژگی‌های فرزند، ویژگی‌های دموگرافیک والدین، وضعیت روان‌شناختی والدین، شرایط محیطی.

مقوله اصلی اول، ماهیت معلولیت فرزند بود که ۴ مقولهٔ فرعی شامل شدت معلولیت، نشانه‌های ظاهری معلولیت، نیاز به مراقبت، میزان هزینه‌های درمان را در برداشت. بر مبنای یافته‌های به‌دست‌آمده در پژوهش، هرچقدر که علائم معلولیت کودک شدیدتر و دارای نمود بیرونی بیشتری باشد و به‌واسطه نیازهای مراقبتی، هزینه‌های سنگین‌تری را به خانواده تحمیل کند، والدین سریع‌تر به پذیرش دست می‌یابند. در این شرایط، تفاوت میان کودک دارای معلولیت با کودک عادی ازنظر رشدی چنان بارز می‌گردد که والدین کمتر می‌توانند ویژگی‌های استثنایی کودک را توجیه کرده و عادی جلوه دهند. ازاین‌رو، کمتر معلولیت و ناتوانی فرزند خود را انکار کرده و راحت‌تر به مرحلهٔ پذیرش معلولیت او می‌رسند. یافته‌های ارائه‌شده در مطالعات خارج از کشور نیز مؤید وجود ارتباطی معنادار میان ماهیت معلولیت فرزند با میزان سازگاری و پذیرش والدین است، با این تفاوت که ارتباط میان شدت معلولیت با میزان پذیرش را نه یک رابطه مستقیم بلکه رابطه‌ای معکوس قلمداد می‌کنند. در این راستا، Palmor Haspel and Hamama (2021) و Palmor Haspel et al. (2020) در

https://jpe.atu.ac.ir/

پژوهش خود نشان دادند که هرچه شدت معلولیت فرزند و بار مراقبتی کمتر باشد، پذیرش والدین و سازگاری آن‌ها بهتر می‌شود. افزون بر این، در پژوهش اجراشده توسط Abani et al. (2023) و Tiwa et al. (2022) مشخص گردید که نوع معلولیت مانند ناتوانی‌های ذهنی یا شنوایی که چالش‌های جدی و خاصی را به همراه دارند، فرایند پذیرش را پیچیده‌تر می‌کند و تحت‌تأثیر عوامل اجتماعی مانند انگ اجتماعی و نگرش جامعه قرار می‌گیرد. در تبیین این یافته و تشریح تفاوت موجود میان آن با پژوهش‌های پیشین، چنین می‌توان بیان کرد که در این مطالعه، تأکید بر این است که بار سنگین نشانه‌های عینی مانند نیاز به مراقبت شدید و هزینه‌های بالای توان‌بخشی و درمان، به‌عنوان عاملی برای از میان برداشتن مکانیسم انکار در والدین عمل می‌کند و آنها را وادار به پذیرش واقعیت بالینی کودک می‌نماید. این روند، یک راهبرد تطبیق اولیه است که در آن والدین سریع‌تر به تصدیق وضعیت موجود می‌رسند تا بتوانند منابع خود را مدیریت کنند. در مقابل، مطالعات بین‌المللی که رابطه معکوس میان شدت و پذیرش را گزارش کرده‌اند، احتمالاً بر سازگاری بلندمدت والدین تمرکز داشته‌اند. در این پژوهش‌ها، شدت بالای معلولیت ممکن است به‌طور مداوم کیفیت زندگی را کاهش داده و منجر به فرسایش ظرفیت سازگاری در طول زمان شود.

مقوله اصلی دوم نیز به ویژگی‌های فرزند دارای معلولیت اشاره داشت که دارای ۵ مقولهٔ فرعی سن فرزند، ترتیب تولد فرزند دارای معلولیت، جنسیت کودک، تعداد معلولیت‌های کودک و مهارت‌های ارتباطی کودک بود. یافته‌های مرتبط با این مقوله، نشان داد که با گذر زمان و افزایش سن فرزند، میزان پذیرش والدین نسبت به معلولیت او نیز افزایش می‌یابد. این یافته با نتایج حاصل از مطالعه Sahida and Allenidekania (2018) مبنی بر اینکه معمولاً کودکان بزرگ‌تر پذیرش بیشتری از سوی والدین دریافت می‌کنند، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت با مطرح‌شدن انتظارات تحولی پیچیده‌تر در طول رشد، عموماً فرزندان دچار معلولیت قادر نیستند این انتظارات را چنانچه مطابق با سن آنها است، برآورده سازند. این امر، معلولیت را بیش‌ازپیش آشکار می‌سازد و می‌تواند به شکستن سد انکار در والدین منجر شود. همچنین، در مطالعه حاضر مشخص گردید که والدین، معلولیت فرزند اول خانواده را دشوارتر از فرزندان بعدی می‌پذیرند. مرور پیشینه پژوهشی در این رابطه نیز نشان می‌دهد خانواده‌هایی که فرزند اول آنها دارای معلولیت است، ممکن است فشار روانی بیشتری را تجربه کنند و انتظارات ناسازگاری نسبت به فرزندان خود داشته باشند که پذیرش

https://jpe.atu.ac.ir/

معلولیت را دشوارتر سازد. در مقابل، وقتی فرزند دارای معلولیت، فرزند دوم یا بعدی باشد، والدین معمولاً توانایی بیشتری در تنظیم انتظارات و پذیرش شرایط دارند (Epstein et al., 1980). در تبیین این یافته می‌توان به تجربه‌ی فرزندپروری و آگاهی اندک والدین نسبت به مراحل رشدی کودک اشاره داشت. در این حالت، والدین به‌خوبی متوجه تفاوت و تأخیر رشدی فرزند خود نمی‌شوند و رفتارها و اعمال برآمده از معلولیت او را عادی قلمداد می‌کنند. حال‌آنکه والدین در پرورش فرزند دوم به بعد، تجربه بیشتری کسب کرده‌اند و آگاهی زیادی نسبت به مراحل رشدی دارند. در سومین مقوله‌ی فرعی به‌دست‌آمده نیز، چنین بیان گردید که جنسیت فرزند دارای معلولیت می‌تواند بر میزان پذیرش والدین مؤثر باشد؛ به‌طوری‌که آن‌ها معلولیت فرزند دختر را راحت‌تر از معلولیت در فرزند پسر می‌پذیرند. بااین‌حال، مرور پیشینه پژوهشی موجود در این راستا، بیانگر نتایج متفاوت و گاه ضدونقیضی است؛ به‌طوری‌که Omoniyi (2014) در مطالعه خود نشان داد والدین، به‌ویژه پدران، نسبت به معلولیت فرزندان پسر نگرش مثبت‌تر و پذیرش بیشتری دارند، درحالی‌که محافظت بیش‌ازحد را برای فرزندان دختر نشان می‌دهند. علاوه بر این، در یک مطالعه طولی که توسط Choi et al. (2025) در کره انجام شد، مشخص گردید که جنسیت کودک تأثیر معناداری بر روند پذیرش معلولیت ندارد. با توجه به این گزارش‌های متفاوت، یافته‌ی حاضر را می‌توان در چارچوب ارزش‌ها و انتظارات فرهنگی درباره جنسیت در ایران تبیین نمود. معمولاً، معلولیت با محدودیت در استقلال شخصی و عملکرد فردی همراه است و می‌تواند آینده‌ی شغلی و اجتماعی فرد را به‌طورجدی تحت‌تأثیر قرار دهد. این در حالی است که در فرهنگ ایران، نقش‌های جنسیتی و انتظارات اجتماعی از دختران و پسران به‌گونه‌ای متفاوت تعریف می‌شود و از پسران انتظار می‌رود نقش‌های فعال‌تری در تأمین مالی و مسئولیت‌های بیرون از خانواده بر عهده گیرند، در مقابل، از دختران انتظار می‌رود بیشتر در حوزه‌های عاطفی و درون‌خانوادگی نقش‌آفرینی کنند. ازاین‌رو، وقتی فرزند دختر با معلولیت مواجه می‌شود، والدین احتمالاً نگرش پذیرنده‌تری دارند، زیرا به‌طور سنتی کمتر آینده‌ی او به وضعیت اشتغال و استقلال اقتصادی وابسته دانسته می‌شود. این امر به کاهش اضطراب والدین درباره‌ی آینده‌ی دختر دارای معلولیت و افزایش سازگاری هیجانی آنان با وضعیت جدید منجر می‌شود. در مقابل، معلولیت در فرزند پسر ممکن است تهدیدی جدی‌تر نسبت به انتظارات فرهنگی از توانمندی، استقلال و کارآمدی اجتماعی او تلقی شود و همین امر پذیرش والدین

https://jpe.atu.ac.ir/

را دشوارتر سازد. افزون بر موارد مطرح‌شده، یافته‌های این بخش از مطالعه حکایت از آن داشتند که هرچقدر معلولیت‌هایی که فرزند درگیر آن است بیشتر باشد و کودک از مهارت‌های ارتباطی ضعیف‌تری برخوردار باشد، پذیرش نیز راحت‌تر است. این یافته که همسو و مؤید مقوله اصلی اول پژوهش نیز هست، بر این مسئله تأکید دارد که هرچقدر تفاوت‌های موجود میان کودک دارای معلولیت با همسالان عادی خود مشهودتر شده و والدین ناچار به دریافت خدمات حمایتی از سوی نهادهای مربوطه شوند، بیشتر این احتمال وجود دارد که از حالت انکار خارج شده و مجبور به پذیرش این واقعیت شوند که فرزند آنها در وضعیت رشدی متفاوتی قرار دارد. بااین‌وجود، دستیابی به این پذیرش اولیه، لزوماً تضمین‌گر پذیرش روانی کامل و همه‌جانبه نیست؛ چنانچه بررسی پیشینه پژوهشی نشان می‌دهد وجود چند معلولیت و پیچیدگی‌های همراه با آنها می‌تواند بار روانی زیادی برای والدین در بلندمدت به همراه داشته باشد و پذیرش را دشوارتر سازد (Hickey et al., 2025). علاوه بر این، هرچند که به نظر می‌رسد مهارت‌های ارتباطی ضعیف فرزند، فرایند پذیرش اولیه معلولیت را از سوی والدین تسریع می‌کند اما در بلندمدت، به‌واسطه کاهش تعاملات مثبت میان والد و فرزند، سازگاری را با چالش روبه‌رو می‌سازد (Haswar et al., 2020).

مقولهٔ اصلی سوم نیز، بر ویژگی‌های دموگرافیک والدین تمرکز داشت که در ۵ مقوله‌ی اصلی سن والد، تجربهٔ والدین، میزان اطلاعات پیرامون معلولیت کودک، معلولیت والدین، اعتقادات والدین طبقه‌بندی می‌شد. بر مبنای این یافته‌ها، با افزایش سن و تجربه و اطلاعات والدین پیرامون معلولیت فرزند، آنان پذیرش بیشتری از خود نشان می‌دهند. در این رابطه، مطالعه Band-Winterstein and Avieli (2017) نشان داد نگرش‌های واقع‌بینانه‌تری نسبت به وضعیت فرزندشان دارند، هرچند فشارهای روانی و جسمانی زیادی هم تجربه می‌نمایند. همچنین، Yoon et al. (2024) نشان دادند افزایش اطلاعات و آگاهی والدین درباره معلولیت می‌تواند پذیرش معلولیت را تسهیل کند و کیفیت زندگی خانواده را بهبود بخشد. به‌طورکلی، در تبیین این یافته می‌توان گفت افراد با گذشت زمان و مواجهه تدریجی با چالش‌های زندگی، کنترل هیجان‌ها، تنظیم انتظارات و ارزیابی واقع‌بینانه‌تر موقعیت‌ها را می‌آموزند. ازاین‌رو، والدین مسن‌تر توانایی بیشتری در سازگاری روان‌شناختی با شرایط فرزند خود نشان می‌دهند. همچنین، افزایش اطلاعات و آگاهی پیرامون ماهیت، علل و

https://jpe.atu.ac.ir/

پیامدهای معلولیت به درک واقع‌گرایانه‌تر از وضعیت کودک منجر می‌شود؛ چنین شناختی اغلب میزان احساس گناه، خشم و انکار را کاهش داده و پذیرش و رویکرد حمایتی را تقویت می‌کند. در بخش دیگری از یافته‌های نیز مشخص گردید که معلولیت والدین و اعتقادات آنها نقش مهمی در تسهیل پذیرش معلولیت فرزند دارند. والدینی که خود دارای معلولیت هستند ممکن است با تجربه شخصی، همدلی و درک عمیق‌تری نسبت به چالش‌های فرزندشان داشته باشند که این امر پذیرش را آسان‌تر می‌کند (Jalil et al., 2025). همچنین، والدینی که دارای معلولیت هستند، ممکن است انعطاف‌پذیری روانی بالاتری داشته باشند که به آنها کمک می‌کند بهتر با استرس‌ها و فشارهای ناشی از مراقبت از فرزند معلول کنار بیایند و پذیرش بهتری نشان دهند (Sarmiento et al., 2024). در این میان، اعتقادات معنوی و مذهبی نیز به‌عنوان منابع مهم مقابله‌ای شناخته می‌شوند؛ به‌طوری‌که نتایج تحقیقات انجام‌شده توسط Padiana et al. (2025) و Çaksen (2025) نشان داده‌اند والدین با تکیه بر ایمان به خداوند و باور به تقدیر الهی توانسته‌اند اضطراب و ناامیدی ناشی از معلولیت فرزند را کاهش داده و معنا و هدفی برای این وضعیت بیابند. در تبیین این امر، چنین می‌توان گفت که اعتقادات معنوی و مذهبی، سازوکاری ارزشمند برای معنابخشی به تجربه‌های دشوار زندگی ازجمله معلولیت فرزند فراهم می‌کنند. هنگامی‌که والدین با رخدادی چون معلولیت مواجه می‌شوند، باور به قدرت الهی و حکمت خداوند به آنان امکان می‌دهد رنج را در چارچوبی معنادار و هدفمند تفسیر کنند. این شیوه‌ی معنادهی موجب پذیرش فعال‌تر وضعیت می‌شود. علاوه بر این، آموزه‌های مذهبی در فرهنگ ایران و بسیاری از جوامع شرقی، ارزش‌هایی چون صبر، امید، نوع‌دوستی و خدمت به دیگران را تقویت می‌کنند؛ این ارزش‌ها می‌توانند نگرش والدین نسبت به کودک دارای معلولیت را از «بار اضافی» به «مأموریتی معنوی» تغییر دهند.

مقولهٔ اصلی چهارم وضعیت روان‌شناختی والدین بود که ۸ مقولهٔ فرعی یعنی احساس درماندگی والدین، انکار والدین، شوکه شدن والدین، احساس گناه در والدین، برداشت والدین از معلولیت، کمال‌گرایی والدین، کنترل‌گری والدین و همدلی والدین را در برمی‌گرفت. در این رابطه، Morgan et al. (2021) نیز نقش وضعیت روان‌شناختی والدین را در پذیرش آنها نسبت به معلولیت فرزند تأیید کردند و بیان کردند والدینی که بیش از اندازه امید واهی به بهبود شرایط کودک دارای معلولیت خود دارند، ممکن است نتوانند

https://jpe.atu.ac.ir/

شرایط را آن‌گونه که هست قبول کنند. لازم به ذکر است که احساساتی چون درماندگی، انکار، شوکه شدن، احساس گناه، کمال‌گرایی، کنترل‌گری و همدلی معمولاً در مراحل اولیه تشخیص معلولیت بروز می‌کنند و می‌توانند روند پذیرش را به تأخیر بیندازند (Rositas et al., 2023)؛ هرچند که با گذشت زمان و در صورت استفاده از راهبردهای مقابله‌ای سازگارانه، والدین می‌توانند به پذیرش بهتر شرایط دست یابند (Yoon et al., 2024). علاوه بر این، تجربه احساساتی چون کمال‌گرایی و کنترل‌گری ممکن است باعث افزایش استرس و مقاومت در برابر پذیرش شوند و مانع از همدلی با فرزند گردند (Yang, 2025).

درنهایت، مقولهٔ اصلی پنجم، شرایط محیطی بود که به حضور قبلی فرد دارای معلولیت در خانواده، وضعیت زندگی والدین، حمایت اجتماعی اطرافیان، پذیرش کودک دارای معلولیت توسط خواهران و برادران، پذیرش کودک معلول توسط همسالان عادی یا دارای معلولیت، دید جامعه نسبت به معلولیت اشاره داشت. بر مبنای این بخش از یافته‌ها، حضور قبلی فرد دارای معلولیت در خانواده و وضعیت زندگی نابسامان قبلی از عواملی هستند که می‌توانند به تسهیل‌پذیرش فرزند دارای معلولیت کمک کنند، چراکه در این حالت، خانواده نیاز کمتری به تغییر دارد و حضور فرزندی با چالش‌های رشدی و پزشکی خاص، به شکل چشمگیری وضعیت خانواده را نسبت به قبل تغییر نمی‌دهد. علاوه بر این، یافته‌ها نشان داد که هرچقدر حمایت اجتماعی دریافت‌شده از سوی خانواده بیشتر باشد و فرزند دارای معلولیت، از سوی خواهران و برادران یا همسالان خود و جامعه پذیرفته شود، والدین راحت‌تر می‌توانند به مرحله پذیرش معلولیت دست یابند. دراین‌رابطه، Robinson et al (2016) نیز نشان دادند والدینی که حمایت اجتماعی بیشتری دارند، بهتر با کودک دارای اوتیسم خود کنار می‌آید. در مطالعهٔ دیگری، Gerstein et al (2009) در پژوهش خود عنوان نمودند که آداب‌ورسوم، اعتقادات و شرایط خانه و خانواده می‌توانند اثر زیادی بر پذیرش معلولیت کودک داشته باشد. درمجموع، شرایط محیطی متعددی وجود دارد که بر پذیرش والدین تأثیرگذار هستند و می‌توانند والدین را به سمت فرزندپروری مؤثر پیش رانده یا به عقب‌نشینی وادارند. در این میان، قاعده‌ای تعیین‌کننده وجود دارد که همانا، نیاز به تغییر است. درواقع، هرچقدر والدین در مواجهه با معلولیت فرزند احساس کنند که نیاز کمتری به تغییر در سیستم کلی خانواده دارند، بهتر و سریع‌تر می‌توانند معلولیت فرزند را بپذیرند. بالعکس، درصورتی‌که تولد کودک دارای معلولیت، خانواده را درگیر تغییرات اساسی

https://jpe.atu.ac.ir/

نماید، والدین به‌کندی می‌توانند با تغییرات همسو شوند و معلولیت فرزند را بپذیرند. توجه به این عوامل اثرگذار و برداشتن موانع موجود از مسیر پذیرش معلولیت فرزند توسط والدین، اقدامی مهم در جهت پیشرفت دانش‌آموزان دارای معلولیت است و نیازمند برنامه‌ریزی و طراحی فرایندهای مداخلاتی در سطح حرفه‌ای است (Prasetyaningrum et al., 2023).

از محدودیت‌های پژوهش حاضر، می‌توان به تفاوت‌های فرهنگی و تجارب وابسته به فرهنگ، سن و سابقه تدریس مشارکت‌کنندگان اشاره کرد. درواقع، تفاوت‌هایی در میزان تحصیلات، سابقه تدریس و سن مشارکت‌کنندگان وجود داشت که می‌تواند بر یافته‌های نهایی مؤثر بوده باشد. همچنین، نتایج پژوهش‌های کیفی نسبت به پژوهش‌های کمی از توان تعمیم‌پذیری کمتری برخوردار هستند و این مسئله نیز، از دیگر محدودیت‌های این پژوهش به شمار می‌رود؛ لذا، پیشنهاد می‌گردد که در پژوهش‌های آتی، به بافت فرهنگی، سن و سابقه تدریس مشارکت‌کنندگان توجه شود. علاوه بر این، پیشنهاد می‌گردد تجربه زیسته معلمان دانش‌آموزان دارای معلولیت که در این پژوهش با استفاده از رویکرد پدیدارشناسی بررسی شد، در پژوهش‌های آتی بر اساس رویکردها و نظریه‌های متفاوتی چون داده‌بنیاد مورد تحلیل قرار گیرد تا امکان شناسایی نیازهای این افراد و تدوین بسته‌های توانمندسازی برای آنان فراهم شود.

https://jpe.atu.ac.ir/

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق‌پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع موردتأیید همه آن‌هاست.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان نقش یکسانی در طراحی ایده اولیه و نوشتن مقاله داشته‌اند و هیچ‌کس سهم بیشتری از دیگری نداشته است. کلیهٔ نویسندگان نسخهٔ منتشرشدهٔ مقاله را مطالعه و با آن موافقت کرده‌اند.

دسترسی به داده‌ها

داده‌ها به دلیل محدودیت‌های اخلاقی قابل اشتراک‌گذاری عمومی نیست.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

این پژوهش هیچ‌گونه حامی مالی ندارد.

سپاسگزاری

نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از معلمان و مسئولان مدرسه استثنایی حاج احمد حر در ناحیه ۵ شهر اصفهان به خاطر ارائه نظرهای ارزشمند سپاسگزاری نمایند.

https://jpe.atu.ac.ir/

منابع فارسی

ابراهیم‌زاده، نجمه، اصغری نکاح، سید محسن، و سلطانی کوهبنانی، سکینه. (۱٤۰۲). تأثیر آموزش گروهی افزایش صبر بر خودکارآمدی و نگرش مادران دارای کودک استثنایی. *روان‌شناسی افراد استثنایی*، *۱۳*(۵۱)، ۱۰۵-۱٤۲. https://doi.org/10.22054/jpe.2023.67103.2437

کمالی، سارا، عامری، فریده، خسروی، زهره، رمضانی، محمد آرش. (۱۳۹۷). تجربه زیسته زنان از روابط فرازناشویی همسر: یک مطالعه پدیدارشناختی. خانواده پژوهی، ۱٤(۱)، ۹۵-۱۱۲. https://jfr.sbu.ac.ir/article_97636.html

صافی، محمدهادی، مالدار حسن‌آبادی، حسن، رضاپور میرصالح، یاسر، و خاکباز، حمید. (۱٤۰۳). نقش واسطه‌ای انگیزش پیشرفت در رابطهٔ خوش‌بینی و تاب‌آوری با خودکارآمدی در مبتلایان به معلولیت‌های جسمی-حرکتی. *روان‌شناسی افراد استثنایی*، *۱٤*(٥٤)، ۲۳۱-۲٦۰. https://doi.org/10.22054/jpe.2024.78383.2679

References

Abani, M. S., Anislag, R. T., Budiongan, G. L., Cagape, W. E., & Paz, C. V. (2023). The parents' acceptance of their children with intellectual disability: A phenomenological study. *International Journal of Research Publications*, *126*(1), 129–138. https://doi.org/10.47119/IJRP1001261620225000

Babik, I., & Gardner, E. S. (2021). Factors affecting the perception of disability: A developmental perspective. *Frontiers in Psychology*, *12*, 702166. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.702166

Band-Winterstein, T., & Avieli, H. (2017). The experience of parenting a child with disability in old age. *Journal of Nursing Scholarship*, *49*(4), 421–428. https://doi.org/10.1111/jnu.12305

Bashir, A., Tariq, A., Khan, A., Ali, I., & Azman, A. (2023). The challenges and coping strategies of single mothers caring for children with special needs: Experiences from Kashmir, India. *Asian Social Work and Policy Review*, *17*(1), 15–26. https://doi.org/10.1111/aswp.12265

Çaksen, H. (2025). Religious coping in parents of children with Down syndrome: A systematic review of the literature. *Journal of Religion and Health*, *64*(1), 462–518. https://doi.org/10.1007/s10943-024-02207-0

Choi, H., Ju, H. J., & Sung, C. (2025). Gender is not related to disability acceptance among individuals with disabilities in Korea: A longitudinal observational study. *Rehabilitation Psychology*, *70*(4), 383-391. https://doi.org/10.1037/rep0000624

Connor, D. J., & Cavendish, W. (2020). “Sit in my seat”: Perspectives of students with learning disabilities about teacher effectiveness in high school inclusive classrooms. *International Journal of Inclusive Education*, *24*(3), 288–309. https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1459888

Ebrahimzade, N., Asgharinekah, S. M., & Soltani Kouhbanani, S. (2023). The effect of group training to increase patience on self-efficacy and attitude of mothers with exceptional children. *Psychology of Exceptional Individuals*, *13*(51), 105–143. https://doi.org/10.22054/jpe.2023.67103.2437 [In Persian]

https://jpe.atu.ac.ir/

Epstein, J., Berg-Cross, G., & Berg-Cross, L. (1980). Maternal expectations and birth order in families with learning disabled and normal children. *Journal of Learning Disabilities*, *13*(5), 45–52. https://doi.org/10.1177/002221948001300509

Gerstein, E. D., Crnic, K. A., Blacher, J., & Baker, B. L. (2009). Resilience and the course of daily parenting stress in families of young children with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, *53*(12), 981–997. https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2009.01220.x

Gur, A., & Reich, A. (2023). Psychological flexibility of parents of children with disabilities: A systematic literature review. *Research in Developmental Disabilities*, *136*, 104490. https://doi.org/10.1016/j.ridd.2023.104490

Haswar, N. N., Siahaan, F. M. M., & Safitri, S. (2020). The relationship between parental acceptance and socio-emotional skills in elementary school students with a physical disability. In *Joint proceedings of the 3rd International Conference on Intervention and Applied Psychology (ICIAP 2019) and the 4th Universitas Indonesia Psychology Symposium for Undergraduate Research (UIPSUR 2019)* (pp. 497–506). Atlantis Press. https://doi.org/10.2991/assehr.k.201125.042

Heinsen, L. L. (2025). Guardians of ableist family formation: The legitimation work of Danish abortion committees in cases of termination for fetal anomaly. *BioSocieties*, *20*(1), 25–48. https://doi.org/10.1057/s41292-023-00319-6

Hickey, L., Shepherd, D. A., Bornemisza, A., Sutherland, I., Lucia, A., Yates, M., Nguyen, H. T. D., & Baikie, G. (2025). Family life and the integration of care of a child with neurodevelopmental disability: Parental experiences and predictive factors of family functioning, adjustment and understanding disability. *Child: Care, Health and Development*, *51*(6), e70172. https://doi.org/10.1111/cch.70172

Hyam, L., Torkelson, C., Richards, K., Semple, A., Allen, K. L., Owens, J., Jackson, A., Semple, L., Glennon, D., Di Clemente, G., & Schmidt, U. (2024). "Early intervention isn't an option, it's a necessity": Learning from implementation facilitators and challenges from the rapid scaling of an early intervention eating disorders programme in England. *Frontiers in Health Services*, *3*, 1253966. https://doi.org/10.3389/frhs.2023.1253966

Jalil, M. A., Spencer, M., & Spandagou, I. (2025). Parents' meaning-making about having a child with significant disabilities in Bangladesh. *Disability and Rehabilitation*, *47*(25), 6645–6654. https://doi.org/10.1080/09638288.2025.2519507

Jansen-van Vuuren, J., & Aldersey, H. M. (2020). Stigma, acceptance and belonging for people with IDD across cultures. *Current Developmental Disorders Reports*, *7*(3), 163–172. https://doi.org/10.1007/s40474-020-00206-w

Kamali, S., Ameri, F., Khosravi, Z., & Ramezani, M. A. (2018). Lived experience of women of their husband's extramarital relationships: A phenomenological study. *Journal of Family Research*, *14*(1), 95–112. https://jfr.sbu.ac.ir/article_97636.html [In Persian]

Lai, D. C., Chiang, C. H., Hou, Y. M., Liu, J. H., Yao, S. F., Guo, H. R., & Tseng, Y. C. (2014). Predictors of effectiveness of early intervention on children with intellectual disability: A retrospective cohort study. *BMC Pediatrics*, *14*, 170. https://doi.org/10.1186/1471-2431-14-170

Matson, C. C. (2010). *Paleoenvironments of the Upper Cretaceous Dinosaur Park Formation in southern Alberta, Canada* [Master's thesis, University of Calgary]. PRISM Digital Repository. https://doi.org/10.11575/PRISM/18677

https://jpe.atu.ac.ir/

Morgan, C., Fetters, L., Adde, L., Badawi, N., Bancale, A., Boyd, R. N., Chorna, O., Cioni, G., Damiano, D. L., Darrah, J., de Vries, L. S., Dusing, S., Einspieler, C., Eliasson, A.-C., Ferriero, D., Fehlings, D., Forssberg, H., Gordon, A. M., Greaves, S., ... Novak, I. (2021). Early intervention for children aged 0 to 2 years with or at high risk of cerebral palsy: International clinical practice guideline based on systematic reviews. *JAMA Pediatrics, 175*(8), 846–858. https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2021.0878

Morrow, R., Rodriguez, A., & King, N. (2015). Colaizzi's descriptive phenomenological method. *The Psychologist, 28*(8), 643–644. https://doi.org/10.1016/j.jcin.2015.03.004

Olusanya, B. O., Wright, S. M., Smythe, T., Khetani, M. A., Moreno-Angarita, M., Gulati, S., Brinkman, S. A., Almasri, N. A., Figueiredo, M., Giudici, L. B., Olorunmoteni, O., Lynch, P., Berman, B., Williams, A. N., Olusanya, J. O., Wertlieb, D., Davis, A. C., Hadders-Algra, M., & Gladstone, M. J. (2024). Early childhood development strategy for the world's children with disabilities. *Frontiers in Public Health, 12*, 1390107. https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1390107

Omoniyi, M. B. I. (2014). Parental attitude towards disability and gender in the Nigerian context: Implications for counselling. *Mediterranean Journal of Social Sciences, 5*(20), 2255–2260. https://doi.org/10.5901/mjss.2014.v5n20p2255

Padiana, D., Safrilsyah, Aliana, C. R., Harahap, B. S. Y., & Chasny, V. N. M. (2025). The relationship between religious coping and self-acceptance in parents who have children with physical disabilities in the city of Aceh Besar and Banda Aceh. *Proceeding Conference on Psychology and Behavioral Sciences, 4*(1), 98–106. https://doi.org/10.61994/cpbs.v4i1.212

Palmor Haspel, S., & Hamama, L. (2021). Pediatric acquired disability: Child and parental adjustment. *Journal of Child and Family Studies, 30*(2), 403–415. https://doi.org/10.1007/s10826-020-01894-z

Palmor Haspel, S., Benyamini, Y., & Ginzburg, K. (2020). Transactional model of parental adjustment and caregiving burden following a children's acquired disability. *Journal of Pediatric Psychology, 45*(10), 1177–1187. https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsaa075

Prasetyaningrum, S., Syafitri, C., & Susanti, R. (2023). Parental acceptance and family support for psychological well-being in parents of children with special needs. In S. Arifin, S. Yuniardi, D. Karmiyati, Iswinarti, N. Hasanati, T. Winarsunu, & C. Suryaningrum (Eds.), *Families mental health and challenges in the 21st century: Proceedings of the 1st International Conference of Applied Psychology on Humanity (ICAPH 2022), Malang, Indonesia, 27 August 2022* (pp. 127–134). Routledge. https://doi.org/10.1201/9781003402381-17

Roberts, C., Mazzucchelli, T., Taylor, K., & Reid, R. (2003). Early intervention for behaviour problems in young children with developmental disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education, 50*(3), 275–292. https://doi.org/10.1080/1034912032000120453

Robinson, S., Weiss, J. A., Lunsky, Y., & Ouellette-Kuntz, H. (2016). Informal support and burden among parents of adults with intellectual and/or developmental disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities, 29*(4), 356–365. https://doi.org/10.1111/jar.12184

Rositas, Fitriani, H., Muslihat, A., & Tabroni, I. (2023). Psychological dynamics of parents: Educational adaptations of children with special needs in schools and homes. *International Journal of Integrative Sciences, 2*(2), 97–108. https://doi.org/10.55927/ijis.v2i2.3090

https://jpe.atu.ac.ir/

Safi, M. H., Maldar Hassanabadi, H., Rezapour Mirsaleh, Y., & Khakbaz, H. (2024). The mediating role of achievement motivation in the relationship between optimism and resiliency with self-efficacy in individuals with physical-mobility disabilities. *Psychology of Exceptional Individuals*, *14*(54), 231–260. https://doi.org/10.22054/jpe.2024.78383.2679 [In Persian]

Sahida, K., & Allenidekania. (2018). Parent-child characteristics and its correlation to parental rejection of autism spectrum disorders children. *LIFE: International Journal of Health and Life-Sciences*, *4*(1), 54–64. https://doi.org/10.20319/lijhls.2017.41.5464

Sapiets, S. J., Totsika, V., & Hastings, R. P. (2021). Factors influencing access to early intervention for families of children with developmental disabilities: A narrative review. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, *34*(3), 695–711. https://doi.org/10.1111/jar.12852

Sarmiento, P. A., Ancho, I., Dy, M. F., Ferido, M., & Pelegrina, D. (2024). Unfolding Filipino parents' acceptance process of their children with disability. *JPI (Jurnal Pendidikan Indonesia)*, *13*(3), 595–603. https://doi.org/10.23887/jpiundiksha.v13i3.68838

Tiwa, T. M., Kumaat, T. D., & Makausi, A. R. (2022). Self-acceptance of parents with hearing disability child. *Proceeding of International Conference on Special Education in South East Asia Region*, *1*(1), 217–224. https://doi.org/10.57142/picsar.v1i1.47

Yang, Y. (2025). Examining the psychological and emotional adjustment of parents of children with intellectual disabilities. *Psychological Research in Individuals with Exceptional Needs*, *3*(1), 10–18. https://doi.org/10.61838/kman.prien.3.1.2

Yoon, Y., Cho, J., & Lee, S. (2024). Investigating the acceptance of disability among Korean parents with developmentally disabled children: A mixed methods study. *Current Psychology*, *43*(48), 37009–37025. https://doi.org/10.1007/s12144-024-07116-9

https://jpe.atu.ac.ir/